

VECTORII DEZVOLTĂRII AFACERILOR DURABILE PRIN PRISMA PRACTICILOR INTERNAȚIONALE

Maria HĂMURARU, Doina BEJENARI
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract. *This article's purpose is the research of the concept of durability, as well as the analysis of some successful examples regarding the implementation of durable business models in some of the most developed countries in this field. Also, adaptation methods of some durable business models to the so-economic context of the Republic of Moldova are analysed. In the contemporary world, the priorities of humankind are not limited to providing the basic conditions for existence and the race for quick technological development isn't a current tendency either. The primary vector is perfecting that which already exists. Circular economy, green economy, the launch of continuous consumption cycles, durable production are just a few of the aspects explored in this research. Therefore, by determining the vectors of durable business development, we can create not only advantages of economic character, but social ones as well, firstly by minimizing the impact on the environment and maintaining the quality of life at a high level.*

Keywords: *durable business, durable consumption, durable production, recycling, durable companies.*

Introducere. Actualmente, durabilitatea în afaceri este una dintre tendințele majore atât la nivel global, cât și o necesitate pentru Republica Moldova. Politica economică a Uniunii Europene susține ferm modelul economiei circulare care vizează noi modele de afaceri durabile, având ca scop transformarea economiei europene într-un sistem economic care utilizează resursele naturale în cel mai eficient mod, păstrează valoarea materialelor și produselor prin utilizarea lor circulară și reduce impactul negativ al activităților economice asupra mediului și sănătății. Astfel, anume afacerile durabile devin vectorul unei economii prospere, capabile să asigure un standard înalt al calității vieții, punându-se accent pe impactul pozitiv complex și de durată a acestora. Dezvoltarea noilor modele de afaceri transformă relațiile dintre producători, distribuitori și consumatori. Și anume, prin îmbunătățirea gestionării resurselor, întreprinderile europene economisesc între 245 și 604 miliarde de euro pe an, adică echivalentul a 3–8 % din cifra de afaceri anuală. Valoarea comercială totală a produselor și tehnologiilor ecologice inovatoare din domeniul construcțiilor durabile, energiei din surse regenerabile, produselor bio și a reciclării din UE crește semnificativ, generând astfel și crearea de noi locuri de muncă.

Metode utilizate. În realizarea studiului dat, care este unul descriptiv, au fost utilizate metodele științifice generale: raționamentul logico-deductiv, analiza statistică și comparativă, metoda grafică, analiza istorică și sinteza. Prin urmare, au fost detaliate direcțiile de dezvoltare a afacerilor durabile prin prisma practicilor bune din UE. Scopul cercetării constă în analiza conceptului de durabilitate, precum și studiul exemplurilor de implementare cu succes a modelelor de afaceri durabile în țările cu cele mai înalte performanțe.

Gradul de investigare. Cu mai mult înainte ca termenul „dezvoltare sustenabilă” să ajungă în uzul general, au apărut multiple publicații ce tratau subiecte pe care astăzi le-am include în categoria sustenabilității. În „Principiile economiei politice”, publicată în 1848, John Stuart Mill a inclus un capitol despre „statul staționar”, care implica condițiile staționare de capital și populație, dar nu și de progres general. „Sper cu sinceritate, pentru binele viitoarelor generații, că populația va deveni staționară cu mult înainte ca necesitatea să o oblige”.

George Perkins Marsh, în lucrarea „Omul și natura”, publicată în 1864, a pus bazele mișcării conservacioniste. În aceasta, Marsh afirma: „Omul a uitat că Pământul i-a fost dat numai pentru uzul fruct, nu pentru consum și cu atât mai puțin pentru risipă imprudentă”. El descria cum diferite aspecte ale mediului natural au fost dezechilibrate de intervenția umană și argumenta că Pământul poate deveni nepotrivit pentru viață, ceea ce poate rezulta chiar cu dispariția rasei umane, perspectivă asemănătoare cu cea a promotorilor contemporani ai

dezvoltării sustenabile.

Alfred Russell Wallace, în evaluarea sa retrospectivă a succeselor și eșecurilor secolului 19, sub denumirea „Minunatul nostru secol”, publicată în 1898, a inclus un capitol despre jaful Pământului de resursele sale. El aborda teme precum dezastrul cauzat de „distrugerea nesăbuită a rezervelor de produse ale naturii” și a clasificat exploatarea nelimitată a cărbunelui, petrolului, gazelor și mineralelor, precum și exploatarea pădurilor tropicale drept „vătămarea posterității”. În 1950, K. W. Kapp a publicat o analiză ce cuprinde majoritatea problemelor de mediu care azi sunt parte din discursul dezvoltării sustenabile.

În anii 1980, noua paradigmă a dezvoltării sustenabile a devenit mai populară și a început să fie utilizată pe larg. Termenul a fost utilizat în Strategia Uniunii Internaționale pentru Conservarea Naturii (1980), în lucrarea lui Lester R. Brown „Construind o societate sustenabilă” (1981) și lucrarea lui Norman Meyer „Gaia: un atlas al managementului planetei”(1984). Națiunile Unite a încredințat unui grup de 22 persoane din țări dezvoltate și în curs de dezvoltare să identifice strategii de mediu pe termen lung pentru comunitatea internațională. Această comisie, formal denumită Comisia mondială pentru Mediu și Dezvoltare, cunoscută mai mult sub numele de Comisia Brundtland, și-a prezentat raportul, intitulat „Viitorul nostru comun” Națiunilor Unite în 1987. Raportul Brundtland se concentra în primul rând pe nevoile și interesele oamenilor, având drept țintă asigurarea echității globale pentru viitoarele generații prin redistribuirea resurselor către națiunile mai sărace pentru a încuraja creșterea lor economică și a oferi acces tuturor oamenilor la nevoile de bază. Raportul exprimă încrederea în ideea că echitatea socială, creșterea economică și menținerea mediului sunt posibile în mod simultan, astfel evidențiind trei componente ale dezvoltării sustenabile: mediul, economia și societatea. Raportul accentua necesitatea de aplicare a soluțiilor integrate și sustenabile pentru o gamă de probleme referitoare la populație, agricultură și securitate alimentară, biodiversitate, energie, industrie și alte domenii. S-a concluzionat că este esențială creșterea economică, în special în lumea în curs de dezvoltare, dar că ar trebui să fie o reorientare spre „dezvoltarea sustenabilă”, care ar fi rațională din punct de vedere al conservării mediului.

Van Zon, în lucrarea „Dezvoltarea sustenabilă dintr-o perspectivă istorică. Explorări”, publicată în 2002, concluziona că toate temele abordate în Raportul Brundtland din 1987 au fost deja expuse în textele lui Wallace, nemaifiind o noutate. Când petrolul a devenit principala sursă de energie, a avut loc o creștere drastică a consumului de petrol, iar alarma primară referitoare la posibila epuizare a rezervelor a fost dată. În prima jumătate a secolului 20, oameni de știință precum Gifford Pinchot, G. A. Brender discutau limitările rezervelor de materii brute și surse de energie și au avertizat împotriva consumului risipitor.

Din această retrospectivă este clar că rădăcinile conceptului de sustenabilitate pot fi urmărite până în vremurile antice, dar creșterea populației, creșterea consumului în urma revoluției industriale și pericolul că resursele cruciale precum lemnul, cărbunele și petrolul ar putea fi epuizate au impulsivat conștientizarea necesității de utilizare a resurselor într-un mod sustenabil. Fricile că generațiile prezente și viitoare nu vor fi capabile să-și mențină standardele de viață au stimulat un mod de gândire ce a deschis calea pentru emergența și adoptarea globală a dezvoltării sustenabile [1].

Michael Meacher (1939-2015), fost membru al parlamentului Regatului Unit a menționat: „Companiile cu gândire de viitor care se adaptează pozitiv la agenda de afaceri durabilă vor fi în fruntea productivității resurselor, reducerea deșeurilor și raportarea cu privire la impactul asupra mediului. Ei și echipele lor de management fac ca lucrurile să se întâmple înaintea concurenților lor”. Astfel, încă din anul 2013, chiar și la nivel de parlament se purtau discuții cu referire la direcțiile de dezvoltare a afacerilor în vederea asigurării obiectivelor de dezvoltare durabilă, prin fortificarea elementelor durabilității în cadrul entităților economice.

Joe Kaeser (n.1957), om de afaceri, ex-director general al companiei Siemens afirmă:

„Adesea, sustenabilitatea este discutată doar în contextul energiei. Durabilitatea energetică este esențială - dar cuvântul are un sens mult mai larg. Înseamnă să ne gândim pe termen lung la modul în care ne gestionăm afacerile, investim în cheltuieli sociale și ne planificăm viitorul. Acest lucru necesită viziune și leadership și necesită implicarea cetățenilor.” Joe Kaeser, a fost printre primii oameni de afaceri preocupați de subiectele sustenabilității și responsabilității sociale a companiilor, fapt promovat în politica externă a Germaniei, însoțind-o pe cancelarul german Angela Merkel în mai multe vizite oficiale internaționale.

Actualmente, tematica dezvoltării sustenabile și a durabilității este larg răspândită în rândurile cercetătorilor de diverse ranguri. Se pot remarca un șir de cercetări realizate de Alzawawi M, Abu, Huat, Mansor, Eric Knight, Alexandra Spiliakos și alții în domeniul inițierii și dezvoltării afacerilor durabile, producției durabile, consumului durabil ca un nucleu pentru asigurarea dezvoltării durabile. Logica modelelor de afaceri relevă faptul cum o companie, desfășurându-și activitatea, creează, transferă și capturează valoare. Aceasta este cea mai simplistă și puțin controversată definiție, căci totuși nu există o percepție comună asupra noțiunii de model de afaceri. Spre exemplu, unii specialiști sugerează că acest concept se extinde dincolo de a povesti cum o companie își desfășoară activitatea și are potențialul de a oferi o perspectivă holistică asupra activităților companiei. Pe de altă parte, unii sugerează că designul modelului de afacere permite reconfigurarea capacităților întreprinderii de a se adapta la condițiile schimbătoare din mediul de afaceri. Modelele de afaceri sunt văzute ca vehicule pentru inovare și modalități necesare pentru comercializarea tehnologiilor inovatoare, cât și drept un subiect de inovare, colaborare antreprenorială, delimitând modelul de afaceri în sine ca parte a proprietății intelectuale [2]. Problematika modelelor de afaceri durabile își găsesc reflectare și în principalele documente de politici ale Guvernului, în special în Strategia Națională de Dezvoltare Moldova 2030, Strategia energetică–2030, Strategia de dezvoltare a sectorului IMM pentru anii 2012-2020, Strategia de dezvoltare a agriculturii 2013–2020, Strategiei de mediu 2014–2023, Programul pentru promovarea Economiei Verzi în Republica Moldova pentru 2018-2020 [3].

Rezultate obținute. Modelul de afaceri potrivit este premisa inițială, indispensabilă pentru garantarea succesului unei activități economice de orice tip. Succesul, la rândul său, este un concept asupra căruia experții din domeniu continuă să dispute. În accepțiunea clasică, succesul unei organizații constă în extinderea masivă a capacităților acesteia și viteza cu care poate aduce idei noi pe piață. Totuși, perspectivele contemporane pun la îndoială această idee, argumentând că această tendință de creștere nu este întotdeauna ceea ce are nevoie cu adevărat o companie pentru a prospera. Ceea ce este mai important reprezintă, de fapt, durabilitatea, iar cheia unei afaceri durabile, adică rezistente în timp, indiferent de condițiile continuu schimbătoare de mediu, este un model de afaceri sustenabil [4].

Sustenabilitatea este de asemenea un concept tot mai actual. Aceasta, conform unui articol publicat de Harvard Business School, se referă la desfășurarea afacerilor într-un mod ce nu are impact negativ asupra mediului, comunității sau societății per ansamblu. Astfel, scopul strategiilor sustenabile este de a avea un impact pozitiv cel puțin în unul dintre aceste aspecte. Când companiile eșuează să își asume responsabilitatea, inversul celor menționate se poate întâmpla, ceea ce duce la degradarea mediului, inegalitate și nedreptate socială. Afacerile sustenabile iau în considerare un spectru larg de factori de mediu, economici și sociali atunci când iau decizii. Aceste organizații monitorizează impactul operațiunilor desfășurate pentru a se asigura că profiturile lor de termen scurt nu se transformă în pierderi de termen lung.

Sustenabilitatea este o tendință globală ce a luat amploare după aprobarea în 2015 de către ONU a Agendei 2030 privind Obiectivele de Dezvoltare Durabilă. Acest set de obiective cuprinde principalele aspecte care necesită acțiune imediată din partea tuturor statelor pentru a asigura pacea și prosperitatea pentru oameni și planetă, acum și în viitor. Se pune accent pe eliminarea fenomenului de sărăcie, precum și pe adoptarea strategiilor ce ar îmbunătăți

sănătatea și educația, ar reduce inegalitatea și ar impulsiona creșterea economică - toate concomitent cu acțiunile privind schimbarea climatică și acțiuni de conservare a oceanelor și pădurilor.

În acest context, multe organizații de succes adoptă practici sustenabile de afaceri, însă nu există două care să prezinte strategii identice. Acestea sunt unice pentru fiecare organizație, întrucât sunt interconectate cu scopurile generale ale entității și valorile organizaționale. Sustenabilitatea în afaceri poate lua diferite forme, printre care se numără:

- Utilizarea materialelor sustenabile în procesul de producție;
- Optimizarea lanțului de aprovizionare pentru reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră;
- Utilizarea energiei din surse regenerabile pentru funcționarea generală a întreprinderii, inclusiv a secțiilor de producție;
- Sponsorizarea fondurilor educaționale pentru tineri în comunități locale [5].

Forțele motrice implicate în schimbarea modelelor economice durabile sunt: economia funcționalității, economia colaborativă, economia circulară, finanțarea responsabilă.

Economia funcționalității constă în optimizarea utilizării bunurilor și serviciilor, și prin urmare managementul valorii existente. Obiectivul economiei funcționale este crearea valorii maxime posibile pentru o durată maximă de timp, consumând cât mai puține resurse materiale și energie [6]. Astfel spus, înlocuirea noțiunii de vânzare a bunului cu aceea de vânzare a utilizării bunului.

Economia colaborativă reprezintă un concept care se aplică antreprenorilor care dezvoltă platforme digitale ce le permit persoanelor private să facă schimb de bunuri sau de servicii: utilizarea în comun a autoturismelor, închirierea de bunuri, achiziții la mâna a doua, împrumuturi, donații etc. Economia colaborativă, în sens îngust, reprezintă o piață în care consumatorii se bazează unii pe ceilalți, în locul companiilor mari, pentru a-și satisface necesitățile. De ex, compania Uber, joacă rolul de intermediar între consumatori, astfel, încât persoanele care dețin automobile pot oferi servicii de taxi în comun cu alți beneficiari [7].

Economia circulară se bazează pe crearea de „bucle de valoare pozitive”, care reintroduc produsele sau materia scoasă din uz în circuitul de producție. Într-un model circular ideal, bunurile sunt concepute ecologic, sunt produse utilizând resurse regenerabile ori reciclate sau deșeuri ale altor sectoare, sunt reutilizate, reparate, actualizate și, în final, reciclate. Corelația conceptelor: *economie funcțională* și *economie participativă*, economie colaborativă unele aspecte se suprapun, dar pot fi considerate verigi ale economiei circulare [8].

Finanțare responsabilă este o perspectivă de dezvoltare a sectorului de creditare nebanară, ce înseamnă că atât creditorul va reuși să recupereze suma pe care o acordă cu împrumut și dobânda percepută pentru punerea la dispoziție a acesteia, cât și solicitantul (debitorul) trebuie să se asigure că va putea să achite suma împrumutată și dobânda stabilită la scadență fără a intra în insolvență [9]. Principiile finanțării responsabile sunt:

- concentrarea pe afacerile care adaugă valoare;
- gestionarea riscului reputațional;
- atragerea investitorilor pe termen lung;
- demonstrarea responsabilității sociale corporative.

Modelele economice durabile se dezvoltă sub influența acestor forțe inovatoare care, pe lângă rentabilitatea economică, caută să răspundă altor obiective esențiale ale dezvoltării durabile, și anume:

- justiția socială (respectarea demnității umane, extinderea accesului la bunuri și servicii, repartizarea echitabilă a resurselor, prețuri echitabile, solidaritate);
- un mod de guvernare participativă (prin sporirea participării angajaților și consumatorilor la funcționarea și orientarea strategică a întreprinderii, un mod de producție și de consum mai conectat la nevoile reale ale cetățenilor și la realitățile teritoriilor respective);

- conservarea resurselor și a capitalului natural (decuplarea prosperității economice de utilizarea resurselor, integrarea externalităților ecologice negative) [8].

Corporate Knights Global 100 este un top al celor mai sustenabile corporații la nivel mondial, întocmit anual de Corporate Knights, o organizație canadiană, ce are scopul de a studia probleme precum impactul economiei asupra mediului, autocaracterizându-se drept „Vocea pentru capitalism curat”. Criteriile conform cărora este constituit acest top constau din 21 indicatori de performanță (KPI) ce se referă la managementul resurselor, managementul financiar, al resurselor umane, performanțele în privința alegerii furnizorilor prietenoși mediului și venitul obținut din activități ce nu dăunează mediului [10]. Totodată, pentru a se respecta comparabilitatea între organizațiile incluse în top, sunt eligibile doar companiile a căror acțiuni sunt plasate public, iar venitul anual brut depășește 1 miliard dolari SUA.

Analizând topul Corporate Knights Global 100 pentru 2020 și comparându-l cu ediția din 2019, se observă că 28 din cele 100 companii enumerate și-au făcut intrarea în topul sustenabilității în 2020. În diagrama ce urmează se prezintă distribuția acestor companii ce au abordat un model sustenabil în 2020, în corespundere cu țara. Observăm, în primul rând, că două țări se evidențiază prin numărul relativ mai mare de companii ce se orientează spre o dezvoltare durabilă: Canada, cu 9 organizații noi incluse în top în 2020, și SUA, cu 5 companii. De asemenea, progrese în domeniul acesta au înregistrat companiile din Suedia, Italia, China, Germania, Japonia și Regatul Unit.

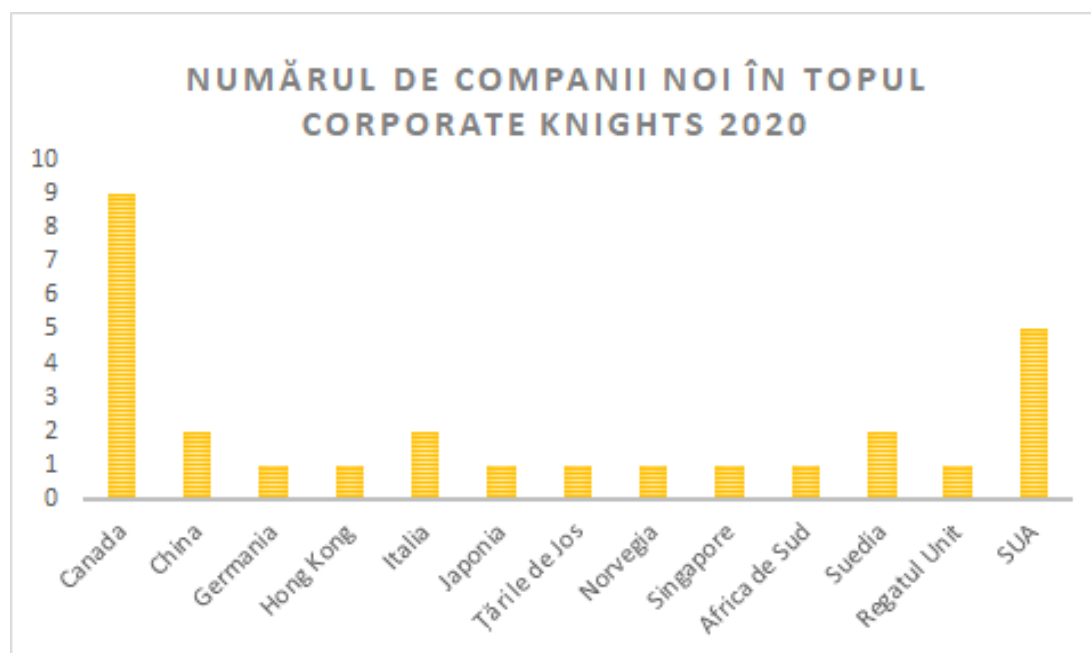

Fig. 1. Distribuția companiilor noi în topul Corporate Knights Global 100, ediția 2020, după țară

Sursa: Elaborat de autori conform datelor Corporate Knights Global 100, 2020

Analizând cele 100 organizații din topul Corporate Knights, delimităm că activitatea celor mai multe dintre companii fac parte din domenii precum: servicii bancare, industrie chimică, industrie alimentară, sectorul energetic și servicii de investiție.

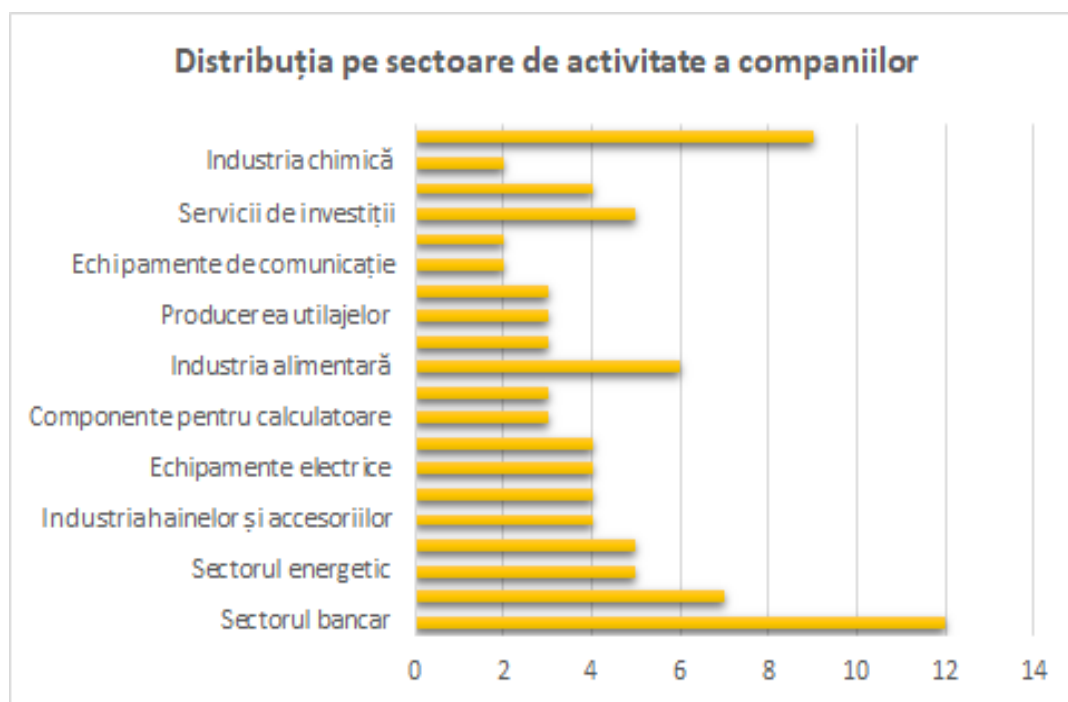

Fig. 2. Distribuția pe sectoare de activitate a companiilor din topul Corporate Knights Global 100, 2020

Sursa: Elaborat de autori conform datelor Corporate Knights Global 100, 2020

Organizațiile ce prestează servicii financiare promovează sustenabilitatea prin stabilirea obiectivelor aliniate la ODD. Una dintre companiile din acest sector, ING Groep NV, fondată în Țările de Jos, în Raportul de Responsabilitate Climatică din 2014 și-a propus drept obiectiv să utilizeze exclusiv energie din surse regenerabile pentru desfășurarea tuturor operațiunilor sale. Acest scop a fost atins în 2020, an în care a reușit să opereze bazându-se numai pe energie electrică din surse regenerabile, ceea ce tinde a deveni o practică permanentă. Totodată, ei își propun să ofere suport clienților în finanțarea tranziției climatice pentru a accelera economia verde și implementarea noilor tehnologii și modele de afaceri. Tradițional, aceste opțiuni de finanțare sunt concentrate mai mult spre clienți precum marile corporații, dar oferta este extinsă treptat și pentru afaceri de dimensiuni mai mici.

Tendențe tot mai accentuate de dezvoltare durabilă se atestă și în sectorul energetic, aceasta fiind o necesitate imperativă condiționată de limitarea resurselor naturale neregenerabile, a căror exploatare este deopotrivă costisitoare și dăunătoare mediului. Astfel, marile corporații din industria energetică se reorientează spre energia verde, investind în tehnologii capabile de a capta și valorifica cât mai eficient energia verde. Conform datelor statistice, la capitolul energiei regenerabile se observă o evoluție în sens pozitiv la nivel global. Harta modificării anuale a generării de energie regenerabilă, ce redă grafic creșterea sau descreșterea a volumului de energie regenerabilă produsă la nivel global în comparație cu anul precedent celui examinat, pentru anul 2019 descrie o tendință generală de creștere a eforturilor de producție a acestui tip de energie în ultimii ani. (Figura 3)

Modificarea anuală a generării de energie regenerabilă, 2019

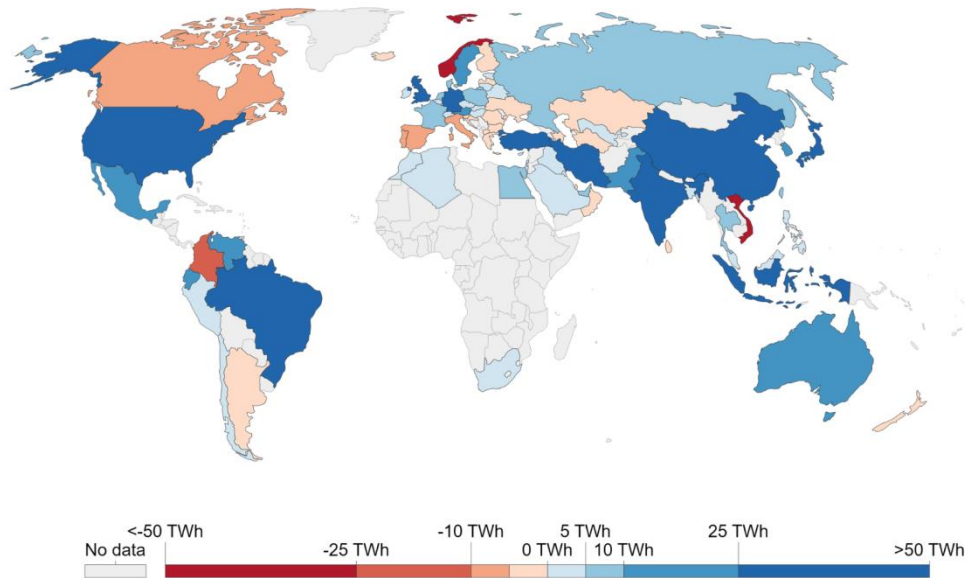

Fig. 3. Harta modificării anuale a generării de energie regenerabilă, anul 2019

Sursa: Canalul statistic Our World in Data [11]

Conform topului Corporate Knights Global 100 publicat în 2020, cel mai sustenabil model de afaceri l-a dezvoltat Orsted, o companie daneză din industria energetică ce se specializează în producerea și distribuția energiei electrice obținute din surse regenerabile. Viziunea acestei companii este de a crea o lume care folosește exclusiv energie verde. Orsted construiește și dezvoltă parcuri eoliene, parcuri de panouri solare, facilități de stocare a energiei și livrează electricitate consumatorilor din Danemarca, Marea Britanie, Germania și SUA. Inițial, Orsted a fost formată în 2006 prin fuziunea a șase companii din industria energetică, devenind una dintre cele mai intensive companii din Europa în ce privește producerea energiei pe bază de cărbuni și fiind responsabilă pentru o treime din emisiile totale de dioxid de carbon din Danemarca. Aproximativ 85% din activitatea companiei se baza pe exploatarea combustibililor fosili, doar 15% axându-se pe sursele regenerabile. În 2008 a fost adoptată noua viziune strategică a companiei, conform căreia Orsted urma, timp de 40 ani, să inverseze raportul menționat în favoarea energiei regenerabile. Totuși, a reușit să atingă acest scop în 10 ani, la moment fiind liderul pe piața globală a energiei regenerabile. Prin investiție și inovație, ei au fost găsite soluții noi, ce permit exploatarea maximă a rezervelor naturale de energie din surse regenerabile cu costuri de producție scăzute, astfel încât prețul acestui tip de energie este unul cu adevărat competitiv, fiind chiar mai scăzut decât cel al energiei obținute din combustibili fosili sau din materiale radioactive.

O comparație succintă a costurilor de producție a energiei electrice din diferite surse, oferită la fel de Orsted, evidențiază faptul că tehnologiile inovative au permis scăderea considerabilă a costului de producție a energiei electrice din operarea parcurilor eoliene marine, ajungând de la 167 EUR/MWh în 2012 la doar 56 EUR/MWh în 2019, situându-se la aproximativ același nivel cu costul de producție a energiei electrice în urma exploatării parcurilor de panouri solare. Un aspect foarte important ce merită accentuat este faptul că, la momentul actual, energia din surse regenerabile (energie eoliană terestră și marină, energie solară) prezintă nu doar avantaje ecologice deosebite, ci și implică costuri mai mici decât producția energiei electrice prin metode tradiționale, precum operarea stațiilor atomoelectrice și a celor termoelectrice pe bază de cărbune sau gaz natural [12].

Costul de producție a energiei electrice din diferite surse, EUR/MWh

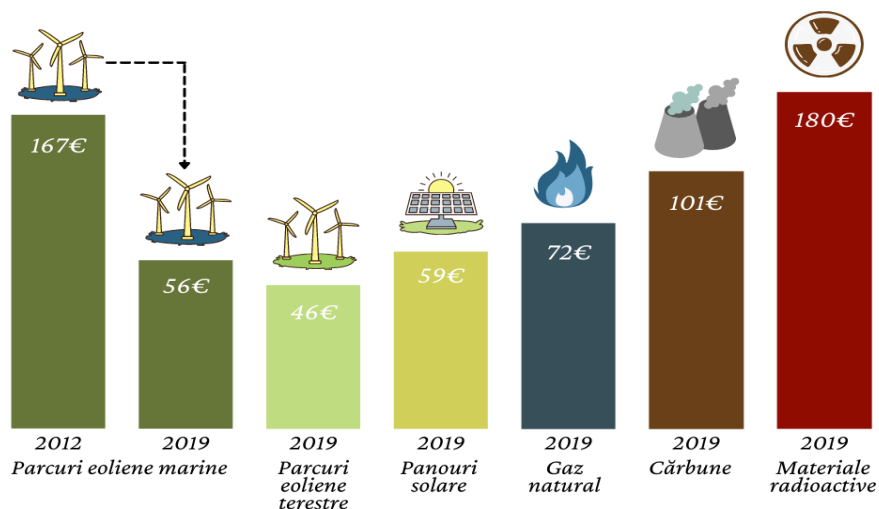

Fig. 4. Compararea schematică a costurilor de producție a energiei electrice din surse regenerabile și neregenerabile

Sursa: Elaborat de autori conform datelor prezentate în Raportul de Sustenabilitate Orsted 2020

Conform Raportului de Sustenabilitate publicat de Orsted în 2020, portofoliul de programe de sustenabilitate al companiei include 3 direcții principale de acțiune: catalizarea tranziției spre energia verde, adresarea impactului sustenabil al transformării energetice verzi și asigurarea practicilor responsabile de afaceri. În dezvoltarea strategiilor de sustenabilitate pe aceste direcții, Orsted se ghidează în primul rând de Obiectivele de Dezvoltare Durabilă. Dintre programele direcționate spre catalizarea tranziției la energia verde se numără:

1. decarbonizarea proceselor de producție și obținere a electricității;
2. decarbonizarea lanțului de aprovizionare;
3. construirea și operarea parcurilor eoliene marine;
4. exploatarea resurselor regenerabile de energie pe uscat;
5. utilizarea stațiilor energetice combinate (combustibil fosil și energie verde);
6. utilizarea și integrarea energiei verzi;
7. finanțarea verde.

Aceste programe, precum și măsurile care sunt întreprinse pentru a susține viziunea verde a Orsted, sunt direcționate spre acțiunea în sensul atingerii a două dintre ODD formulate la nivel global: obiectivul 7 - energie accesibilă și curată, precum și obiectivul 13 - acțiunea asupra climei. Mai mult decât atât, rezultatele înregistrate de această companie în ultimul deceniu demonstrează performanțe remarcabile. Spre exemplu, unul dintre indicatorii principali monitorizați constant, gradul de emisie a gazelor cu efect de seră în atmosferă în urma activității de producere, în 2020 s-a situat la un nivel mai scăzut cu 87% comparativ cu anul de bază (2006), în timp ce în 2019 acest indice atesta o scădere de 86% față de 2006. Urmând aceeași tendință și implementând în continuare noi măsuri menite să reducă și mai mult acest indice, Orsted își propune ca în 2025 să atingă neutralitatea climatică din perspectiva emisiilor gazelor cu efect de seră din operațiunile de producere. Realizarea treptată a obiectivelor din domeniul sustenabilității se datorează nu doar managementului eficient al resurselor disponibile, ci și abordării vizionare în ceea ce privește viitorul industriei energetice și al planetei în ansamblu. Mai mult de atât, Orsted nu este doar un exemplu de companie care și-a reorientat cardinal activitatea, inovând modelul de afaceri pe care îl urma, ci și a reușit să își asigure, în mod strategic, o poziție dominantă pe piața energetică. În

contextul îngrijorării sociale globale privind schimbarea climatică, viitorul companiilor furnizoare de energie electrică obținută prin metode clasice are un caracter incert accentuat, pe când Orsted, fiind un promotor activ al grijii față de mediu și al inovării tehnologiilor din industria energiei verzi, are doar de câștigat, întrucât își creează un avantaj competitiv extraordinar, fiind cu cel puțin un pas înaintea concurenților săi și dispunând de sisteme de producție ce îi permit să lanseze oferte de energie electrică semnificativ mai avantajoase pentru consumatori decât celelalte companii. Astfel, îndrăzneala cu care acționează Orsted în reinventarea industriei energetice îi asigură și durabilitatea spre care tind astăzi organizațiile din întreaga lume.

Un alt exemplu relevant de organizație ce în ultimii ani își concentrează forțele spre adoptarea unui model sustenabil de afaceri este Hennes & Mauritz (H&M), un grup ce deține branduri de haine comercializate la scară largă în peste 70 țări ale lumii. Industria modei, în general, a fost deseori considerată una dintre cele mai mari amenințări la adresa securității ecologice a planetei, întrucât tendințele schimbătoare și modelul economiei liniare aplicat de-a lungul deceniilor au condus la poluarea gravă a mediului, atât din cauza proceselor de producție organizate iresponsabil, utilizarea materiilor prime nereciclabile și a produselor chimice toxice. Totuși, H&M are o viziune clară în privința reorientării spre un model de afacere sustenabil, definită prin trei ambiții de bază. Primul scop este de a deveni o organizație justă ce promovează egalitatea, ceea ce se explică prin garantarea accesului egal la resurse și soluții sustenabile. Al doilea scop, răspunsul la crizele de mediu și sănătate, se concretizează în eliminarea inegalităților existente. Cea de-a treia ambiție, și anume progresul continuu, solicită din partea organizației onestitate, asumarea riscurilor și curajul de a fi liderul schimbării. Fiecare decizie adoptată trebuie luată cu considerarea impactului de ordin social și de mediu, iar integrarea completă a ambițiilor de sustenabilitate în strategia de afaceri este o condiție indispensabilă pentru prosperarea nu doar a organizației, ci și a societății la nivel general [13].

Două dintre cele mai mari provocări pentru planetă astăzi sunt schimbarea climatică și epuizarea resurselor, ambele contribuind la pierderea biodiversității și înrăutățirea problemelor actuale privind drepturile omului. Ambiția H&M este de a deveni o afacere complet circulară și cu impact pozitiv din punct de vedere climatic până în 2040. Astfel, se pune accent pe maximizarea valorii produselor și resurselor prin reutilizarea lor pe o durată cât mai îndelungată, urmând și reciclarea acestora. Strategia de tranziție la modelul circular acoperă toate activitățile organizației, inclusiv produsele, lanțul de aprovizionare și distribuție, precum și materialele non-comerciale, adică ambalajele, obiecte de decor utilizate în punctele de distribuție.

Circularitatea produselor constă în crearea unor bunuri ce durează în timp, au o perioadă mai mare de exploatare și sunt fabricate din materiale reciclate și sustenabile, ce pot fi reutilizate de multiple ori. Circularitatea lanțurilor de aprovizionare poate fi creată prin utilizarea sistemelor ce suportă procesele circulare de producție și fluxurile materiale circulare. Totodată, crearea experiențelor de consum sustenabil pentru consumatori constă în oferirea căilor accesibile de alăturare la moda circulară, în cadrul căreia produsele sunt utilizate mai mult, reparate, reutilizate și reciclate, ceea ce în primul rând este influențat și de mesajele care predomină în comunicarea organizației cu clienții săi.

Conform Raportului de Sustenabilitate publicat de H&M pentru anul 2020, organizația implementează cu succes măsuri atât la nivelul funcționării interne, cât și la nivelul relațiilor externe cu scopul de a adopta un model durabil și sustenabil de afaceri, mai ales prin asigurarea circularității în activitatea desfășurată. Printre principalele realizări enumerate pentru anul 2020 se numără:

- 64,5% din materiile prime utilizate sunt reciclate sau provin din surse sustenabile
- 100% din țesăturile de bumbac utilizate sunt organice, reciclate sau din surse sustenabile

- pe parcursul anului, s-a redus cu 14% volumul ambalajelor neesențiale utilizate, inclusiv s-a utilizat cu 24% mai puțin plastic

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă asupra cărora se focusează H&M în strategia de sustenabilitate sunt Industrie, inovare și infrastructură, consum și producție responsabile, acțiunea climatică, viața în apă, viața pe pământ și parteneriate pentru obiective. Concentrându-și eforturile în această direcție, H&M tinde să își reorganizeze activitățile, începând de la selectarea materiilor prime, procesul de producție, continuând cu strategiile de comunicare cu consumatorii și politica specifică de retur a hainelor pentru reciclare în magazinele specializate. Acești pași permit crearea unui ciclu închis de circulație, care nu doar oferă un surplus de materie primă valoroasă în urma procesului de reciclare, ci și asigură sustenabilitatea afacerii în ansamblu, fiind în pas cu tendințele globale și manifestând grija față de mediul înconjurător.

Analizând importanța dezvoltării modelelor de afaceri durabile și sustenabile, precum și câteva exemple de organizații ce au avut succes în acest sens, putem spune că dezvoltarea afacerilor durabile este în primul rând direcționată de Obiectivele de Dezvoltare Durabilă pe care acestea își propun să le urmeze. Conform publicației Deloitte „2030 Purpose: Good business and a better future”, există mai mulți pași prin care afacerile pot deveni mai durabile și pot contribui la atingerea ODD stabilite pentru 2030 [14].

Primul pas este de a inspira mediul intern al afacerii în stabilirea unui scop ce nu se axează doar pe dezvoltarea durabilă generală, ci ia în considerare și oportunitățile și riscurile specifice cu care se confruntă organizația. Liderii în afaceri pot determina ariile prioritare de concentrare a eforturilor prin analiza pieței și a competitorilor, precum și prin interviuarea acționarilor cu scopul de a seta principiile de bază ale activității și de a inspira schimbarea necesară. Totodată, este importantă și analiza reflectivă, adică a interiorului companiei, prin intermediul căreia se poate defini conexiunea dintre obiectivele globale ale organizației și modelul de afacere, inclusiv valorile de la baza sa și capacitatea transformativă pe care o are. Pentru a asigura crearea unui impact adevărat, scopul de dezvoltare durabilă stabilit trebuie să fie integrat în modelul de operare a afacerii, cultura și valorile organizaționale, inclusiv cu rolul de a influența factorii critici de decizie și procesele decizionale la toate nivelurile manageriale.

Scopul stabilit trebuie de asemenea susținut și demonstrat prin proiecte și campanii de mare impact, care pot fi utilizate pentru a exemplifica beneficiile sau importanța acestui scop, facilitând adoptarea de către alte afaceri, inclusiv parteneri, a unei atitudini responsabile și extinderea integrării dezvoltării durabile în domeniile de activitate conexe cu cel propriu. De asemenea, foarte importantă este monitorizarea, estimarea și comunicarea rezultatelor acestor programe pentru a asigura responsabilitatea și îmbunătățirea continuă pe parcursul îndeplinirii obiectivelor. Astfel, este menținută și concentrarea asupra realizării acestora pe termen lung, ceea ce este esențial pentru progresul organizației în direcția durabilității.

Contextual, pot fi determinați *vectorii afacerilor durabile*:

- Valorificarea potențialului și utilizarea energiei din surse regenerabile, precum: energia eoliană (terestră și marină) și solară în dezvoltarea afacerilor (ex. Orsted);
- Utilizarea materiilor prime reciclabile și reutilizabile sau cu un grad înalt de durabilitate, ce permit prelungirea ciclului de viață al produsului și reintroducerea acestuia în ciclul de producție după utilizarea propriu-zisă, astfel creându-se un sistem închis, circular de producție (ex. H&M, LEGO);
- Utilizarea materiilor prime și a tehnologiilor de producție ce minimizează cantitatea de reziduuri eliminate în mediul extern, iar produsele secundare obținute să poată fi utilizate într-un alt proces de producție, maximizând astfel eficiența utilizării resurselor (ex. Orsted, Neste Oyj);
- Reducerea emisiilor de dioxid de carbon și alte gaze cu efect de seră prin modernizarea instalațiilor de producție și înlocuirea unităților de transport de tip clasic din sistemele

logistice de aprovizionare cu unele ecologice, ce funcționează pe bază de energie din surse alternative (ex. H&M, Ford);

- Atragerea investițiilor și încurajarea proiectelor ce sprijină inovațiile tehnologice revoluționare capabile să modifice actuala structură de producție și să ofere soluții mai bune din perspectiva sustenabilității, la un preț accesibil consumatorilor și cu un impact pozitiv sau cel puțin non-negativ asupra mediului înconjurător (ex. ING Groep NV, HP)

Concluzii și recomandări. În baza celor expuse anterior, putem afirma că vectorii principali de dezvoltare a afacerilor durabile își au direcția orientată spre grija față de mediu, impactul zero (non-negativ) asupra climei și sănătății omului, aflându-se în concordanță perfectă cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă ce au fost setate pentru a fi atinse până în 2030. Această schimbare, adică reorientarea spre o economie circulară, în special spre noi modele de afaceri durabile este posibilă în orice sector de activitate economică și nu prezintă, cum s-ar părea la prima vedere, o piedică în calea dezvoltării afacerilor, ci dimpotrivă: le oferă acestora numeroase avantaje și o poziție stabilă pe piață. De menționat este faptul că progresul tehnologic permite astăzi planificarea proceselor de producție în mod circular, vizând reîntoarcerea produselor realizate sub formă de materie primă pentru confecționarea altor articole, fie că e vorba de reciclarea sau repararea și reutilizarea acestora. Totodată, avantajele competitive oferite afacerilor de adoptare a modelelor sustenabile sunt cu adevărat prețioase, întrucât susținerea comunității globale, atât din perspectiva socială, cât și instituțională sporește potențialul de extindere și dezvoltare a activităților ce au drept valori de bază sustenabilitatea și durabilitatea. În acest mod, practicile internaționale demonstrează că implementarea și dezvoltarea modelelor durabile de afaceri nu este un vis, ci o realitate ce poate fi creată prin dedicație și inovație, este un set de acțiuni imperative pentru asigurarea bunăstării multidimensionale la nivel global.

În vederea impulsivării dezvoltării noilor modele de afaceri în Republica Moldova se propun implementarea următoarelor **recomandări**:

- crearea unui cadru politic, fiscal și de reglementare pentru sprijinirea desfășurării acestor noi modele durabile la scară largă;
- includerea vectorilor care promovează noile modele de afaceri durabile în politicile sectoriale pentru a le oferi mai multă vizibilitate și pentru a crea un efect de pârghie, care să le favorizeze dezvoltarea;
- promovarea schimbului de bune practici și experiențe între inovatori și mediul de cercetare, prin intermediul rețelelor sau al platformelor de internet. În acest context, a fost creat un portal în cadrul Proiectului PNUD/GEF "Reforma Fiscală de Mediu" ce reprezintă o platformă de promovare a conceptelor de dezvoltare durabilă și economie verde, a politicilor de descentralizare și a altor reforme sectoriale, toate împreună având menirea să asigure dezvoltarea durabilă și verde a Republicii Moldova;
- promovarea educației și instruirea diverselor părți interesate, pentru a le îmbunătăți cunoștințele despre aceste modele și a le face mai vizibile;
- instituirea unei structuri permanente pentru noile modele economice, cu potențial de creștere durabilă, care să cuprindă toți actorii implicați;
- monitorizarea contribuției reale a noilor modele la dezvoltarea durabilă și reflectarea asupra noilor instrumente de acțiune publică ce ar permite susținerea modelelor care au cel mai mare impact.

Antreprenorii sunt principalii generatori de inovație, iar economia circulară este un stimulent al inovației în domeniul reutilizării materialelor, componentelor și produselor, precum și al creării noilor modele de afaceri. Utilizarea mai eficientă a materialelor creează o valoare mai mare, atât prin economii de costuri, cât și prin dezvoltarea unor piețe noi sau a celor existente, în care antreprenorii promovează - schimbarea mediului economic și de afaceri.

BIBLIOGRAFIE

1. „Sustainable development – historical roots of the concept, Environmental Sciences”, Jacobus A. Du Pisani, Professor of History, (2006) <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/15693430600688831>, accesat 20.10.2021;
2. „Business Model Innovation for Sustainability: Towards a Unified Perspective for Creation of Sustainable Business Models”, Steve Evans, Doroteya Vladimirova, Maria Holgado, Kirsten Van Fossen, Miying Yang, Elisabete A. Silva, Claire Y. Barlow <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/bse.1939>, accesat 14.10.2021;
3. „EU4Environment: promovarea dezvoltării economice verzi și durabile în Republica Moldova”, <https://mei.gov.md/ro/content/economia-verde>, accesat 20.10.2021;
4. „The art of Corporate Endurance”, Eric Knight, Harvard Business Review <https://hbr.org/2014/04/the-art-of-corporate-endurance>, accesat 15.10.2021;
5. „What does sustainability mean in business?”, Alexandra Spiliakos, Harvard Business School <https://online.hbs.edu/blog/post/what-is-sustainability-in-business>, accesat 17.10.2021;
6. „The Industrial Green Game: Implications for Environmental Design and Management”, National Academy of Engineering, 1997, accesibil la <https://www.nap.edu/read/4982/chapter/7>, accesat 15.10.2021;
7. „Collaborative Economy”, Jake Frankenfield, accesibil la <https://www.investopedia.com/terms/c/collaborative-economy.asp>, accesat 10.10.2021;
8. SC/048 Noi modele economice durabile, accesibil la <https://webapi2016.eesc.europa.eu>, accesat 20.10.2021;
9. „Finanțarea responsabilă - motorul dezvoltării sectorului de creditare nebancară”, <https://capital.market.md/ro/content/finantarea-responsabila-motorul-dezvoltarii-sectorului-de-creditare-nebancara>, accesat 20.10.2021;
10. Corporate knights 2020 Global 100 ranking <https://www.corporateknights.com/rankings/global-100-rankings/2020-global-100-rankings/2020-global-100-ranking/>, accesat 17.10.2021;
11. Portalul statistic Our World in Data <https://ourworldindata.org/renewable-energy>, accesat 20.10.2021;
12. „A sustainable build-out of green energy: Orsted sustainability report 2020” <https://orstedcdn.azureedge.net/-/media/annual2020/sustainability-report-2020.ashx?la=en&rev=552cd4dd7bc3499c8bf2311549d36b94&hash=53664FE832CA1812F310DE35856DA3F4>, accesat 17.10.2021;
13. „H&M Group Sustainability Performance Report 2020” <https://hmgroupp.com/wp-content/uploads/2021/03/HM-Group-Sustainability-Performance-Report-2020>, accesat 17.10.2021;
14. „2030 Purpose: Good business and a better future” <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/my/Documents/risk/my-risk-sdg12-2030-purpose-good-business-and-a-better-future.pdf>, accesat 17.10.2021.